

PEDAGOG XODIMLARNING INNOVATSION FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH

¹*Sobirov Dilshod To'xtamurod o'g'li*

Toshkent Amaliy fanlar universiteti Pedagogika kafedrasida katta o'qituvchisi

¹*E-mail: dilshodbeksobirov175@gmail.com*

ORCID ID: 0009-0007-7110-8456

²*Nuritdinova Malika Shamsiddinovna. ³Abdullayeva Diyora Ilhomjon qizi*

⁴*To'ychiyeva Oysha To'liqin qizi*

Toshkent amaliy fanlar universiteti ^{2,3,4}Pedagogika va psixologiya yo'nalishi 4-bosqich talabalari

Annotatsiya. Ta'lim tashkilotida innovatsion faoliyatni boshqarish D.T. Sobirov maqolasi umumta'lim muassasasida innovatsion faoliyatni boshqarishga bag'ishlangan. Ta'lim tashkilotlarini modernizatsiya qilish va innovatsion rivojlantirishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilingan. Ta'lim muassasalarida innovatsiyalar yo'lida rahbar faoliyatida duch keladigan asosiy muammolar aniqlandi. Ushbu muammolarni ochiqlik muhitini yaratish, ta'lim jarayonining barcha subyektlarini xabardor qilish orqali hal etish yo'llari keltirilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, innovatsion faoliyat, innovatsion faoliyatni boshqarish, innovatsion pedagogik faoliyat.

Аннотация. Управление инновационной деятельностью в образовательной организации Д.Т.Собиров Статья посвящена управлению инновационной деятельностью в общеобразовательном учреждении. Проанализированы нормативно-правовые документы, которые ставят своей целью модернизацию и инновационное развитие образовательных организаций. Выявлены основные проблемы, с которыми сталкивается руководитель в процессе работы, на пути к инновациям в образовательных учреждениях. Приведены способы решения данных проблем путем создания атмосферы открытости, информированности всех субъектов образовательного процесса.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, управление инновационной деятельностью, инновационная педагогическая деятельность.

Abstract. Management of innovative activities in an educational organization D.T. Sobirov's article is devoted to the management of innovative activities in a general educational institution. The normative and legal documents aimed at the modernization and innovative development of educational organizations are analyzed. The main problems encountered in the activities of leaders in the direction of innovations in educational institutions are identified. Ways to solve these problems by creating an atmosphere of openness and informing all subjects of the educational process are presented.

Keywords: innovation, innovative activities, management of innovative activities, innovative pedagogical activities.

Hozirgi kunda O'zbekiston ta'lim tizimi innovatsion faoliyatning jadal rivojlanish cho'qqisida turibdi. Ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni ilg'or joriy etishning muhim shartlaridan biri - rahbar (boshqaruvchi) tomonidan ularning ta'lim tashkiloti uchun barcha ahamiyati va istiqbolliligini to'liq tushunishdir. Boshqaruvning asosiy vazifasi ta'lim muassasasida faoliyat yuritayotgan kishilarning samarali hamkorlikda ishlashi uchun qulay tashqi va ichki sharoitlarni yaratishdan iborat [1, 5-b.]

Shuningdek, ushbu me'yoriy-huquqiy hujjatlarga qo'shimcha ravishda, O'zbekiston respublikasi sog'liqni saqlash va ijtimoiy rivojlanish vazirligining 2012-yil 29-avgustda ro'yxatdan o'tkazildi, ro'yxat raqami 2387-sonli buyrug'i mavjud bo'lib, unda ta'lim muassasasi rahbari

innovatsiyalarni joriy etish uchun sharoit yaratishi, ta'lim muassasasi xodimlarining ta'lim muassasasi faoliyatini yaxshilash va ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan tashabbuslarini shakllantirish va amalga oshirishni ta'minlashi kerakligi aniq ko'rsatilgan.[7]. Yaqinda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 06.07.2022 yildagi PF-165-sonli "2022 — 2026-yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to'g'risi"da bo'lgan davrda innovatsion rivojlanish strategiyasini amalga oshirish rejasida umumiy ta'limning "Umumiy ta'lim tashkilotlarining innovatsion rivojlanishini qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirish" yo'nalishlaridan biri ko'rsatilgan edi [8]. Chunki ularning oldida juda ko'p turli shakl, uslub va texnologiyalar mavjud. Bu xilma-xillik orasidan haqiqatan ham natija beradiganini qanday tanlash mumkin? "Umumiy o'rta ta'lim muassasalari rahbarlarining innovatsion faoliyatni amalga oshirishga tayyorligi" tushunchasini aniqlaymiz.

Ta'lim tashkilotlari rahbarlarini innovatsion faoliyatni boshqarishga tayyorlash qo'shimcha ta'lim (malaka oshirish) muassasalarining vazifasi hisoblanadi. Biroq bugungi kunda bu tizim faqat ayrim rahbarlarni innovatsion faoliyatni boshqarishga tayyorlashga qaratilgan. Yangi tizimni rivojlantirishni boshqarish faqat zamonaviy ta'lim texnologiyalarini, o'qitish va o'qitishning innovatsion usullarini qo'llash, tegishli tashkiliy tuzilmalar va shakllarni shakllantirish, uni moliyalashtirishning yangi iqtisodiy mexanizmlarini ishlab chiqish, tashkiliy shakllarni rivojlantirishni alohida hal qilib bo'lmaganda samarali bo'lishi mumkin [5, V. 5]. Ushbu muammolarni hal etish ta'lim jarayonining barcha subyektlari o'rtasida ochiqlik va xabardorlik muhitini yaratishdan iborat bo'lib, bu alohida ta'lim muassasasi ichida jiddiy o'zgarishlarni talab qiladigan tashqi o'zgarishlarni anglashga olib kelishi kerak [3].

Zamonaviy boshqaruv klassikasi P. Drukerning qayd etishicha, biz hozir boshdan kechirayotgan notinch davr uchun o'zgarishlar odatiy hol hisoblanadi. Tub tarkibiy o'zgarishlar davrida faqat o'zgarish rahbarlari omon qoladilar o'zgarish tendentsiyalarini sezgir ravishda qabul qiladiganlar va ularga darhol moslashadiganlar, o'zlarining manfaati uchun ochilish imkoniyatlaridan foydalanadiganlar yuqoridagilarni sarhisob qilar ekanmiz, hozirgi vaqtda ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni joriy etish menejrlarning eng muhim vazifalaridan biri ekanligi haqida ishonch bilan aytish mumkin. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risi"da amalga oshirish rejasida umumiy ta'limning "Umumiy ta'lim tashkilotlarining innovatsion rivojlanishini qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirish" yo'nalishlaridan biri ko'rsatilgan edi [8].

Hozirgi vaqtda tobora ko'proq rahbarlar boshqaruvga innovatsiyalarni izlash va joriy etish jarayoniga jalb etilmoqda, ammo bu yo'lda ko'plab muammolarga duch kelishmoqda. Muammolardan biri - boshqaruvchilarning o'zlari yangilik kiritishga tayyor emasligidir. Chunki ularning oldida juda ko'p turli shakl, uslub va texnologiyalar mavjud. Bu xilma-xillik orasidan haqiqatan ham natija beradiganini qanday tanlash mumkin? "Umumiy o'rta ta'lim muassasalari rahbarlarining innovatsion faoliyatni amalga oshirishga tayyorligi" tushunchasini aniqlaymiz. V.P. Larina ta'kidlaganidek, u umumiy o'rta ta'lim muassasasi rahbarining innovatsion faoliyatni amalga oshirishga (innovatsion faoliyatni boshqarishga) tayyorligi tuzilmasiga mos bo'lishi kerak [2, 389-392-betlar].

Ta'lim tashkilotlari rahbarlarini innovatsion faoliyatni boshqarishga tayyorlash qo'shimcha ta'lim (malaka oshirish) muassasalarining vazifasi hisoblanadi. Biroq bugungi kunda bu tizim faqat ayrim rahbarlarni innovatsion faoliyatni boshqarishga tayyorlashga qaratilgan. Bu, eng avvalo, malaka oshirish tizimida barcha ta'lim muassasalari rahbarlarini tayyorlashga xizmat

qiladigan tegishli dasturlar mavjud emasligi bilan bog'liq. Rahbar, shuningdek, jamoani innovatsiyalarni joriy etishga tayyorlash muammosiga duch keladi, chunki eskicha ishlashga odatlangan bir qator o'qituvchilar yangiliklarga qarshi. Bu hodisani pedagogik konservatizm deb atash mumkin. Qarshilik bosqichida qo'l ostidagilar asabiylashishi, o'zgarishlarning muqarrarligini his qilish bilan bog'liq tushkunlikka tushishi mumkin. Rahbar jamoa bilan "teskari aloqa" o'rnatishi, ko'proq tinglashi, ikkilanayotganlarni qo'llab-quvvatlashi zarur. Ammo ba'zida keskin to'qnashuv, hatto qat'iy "bajar yoki ket" [10] tarzida bo'lishi ham maqsadga muvofiq bo'lishi mumkin.

Ta'lim tashkilotlariga innovatsiyalarni joriy etish muammosining yana bir tomoni - yetarli mablag' ajratilmayotganligidir. Muntazam pul mablag'lari yangilash va to'ldirishga yo'naltirilishi kerak, hozir esa ular faqat eskirgan narsalarni ta'mirlashga sarflanmoqda. Yangi tizimni rivojlantirishni boshqarish faqat zamonaviy ta'lim texnologiyalarini, o'qitish va o'qitishning innovatsion usullarini qo'llash, tegishli tashkiliy tuzilmalar va shakllarni shakllantirish, uni moliyalashtirishning yangi iqtisodiy mexanizmlarini ishlab chiqish, tashkiliy shakllarni rivojlantirishni alohida hal qilib bo'lmaganda samarali bo'lishi mumkin [5, b. 5]. Ushbu muammolarni hal etish ta'lim jarayonining barcha subyektlari o'rtasida ochiqlik va xabardorlik muhitini yaratishdan iborat bo'lib, bu alohida ta'lim muassasasi ichida jiddiy o'zgarishlarni talab qiladigan tashqi o'zgarishlarni anglashga olib kelishi kerak [3].

Zamonaviy boshqaruv klassikasi P. Drukerning qayd etishicha, biz hozir boshdan kechirayotgan notinch davr uchun o'zgarishlar odatiy hol hisoblanadi. O'zgarishlar yo'qotishlar va xavf-xatarlar bilan bog'liq bo'lib, katta mehnat talab etadi, ammo tashkilot o'z oldiga o'zgarishlarga dadillik bilan intilish va atrofdagi dunyo bilan tez o'zgarish maqsadini qo'ymasa, u tanazzulga mahkum bo'ladi. Tub tarkibiy o'zgarishlar davrida faqat o'zgarish rahbarlari omon qoladilar o'zgarish tendentsiyalarini sezgir ravishda qabul qiladiganlar va ularga darhol moslashadiganlar, o'zlarining manfaati uchun ochilish imkoniyatlaridan foydalanadiganlar yuqoridagilarni sarhisob qilar ekanmiz, hozirgi vaqtda ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni joriy etish menejerlarning eng muhim vazifalaridan biri ekanligi haqida ishonch bilan aytish mumkin. Rahbar oldida turli qiyinchiliklar paydo bo'lishi muqarrar, ammo ular bilan kurashish lozim va bu albatta ta'lim tashkilotining obro'si va raqobatbardoshligi bilan taqdirlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Borytko N.M. Ta'lim tizimlarini boshqarish: Pedagogika universitetlari talabalari uchun darslik / N.M. Borytko, I.A. Solovtsova. - Volgograd: VGIK RO nashriyoti, 2006. - 5-bet.
2. Efimova N.G. Umumta'lim muassasalari rahbarlarining maktablarning innovatsion faoliyatini boshqarishga professional tayyorgarligini rivojlantirish // Zamonaviy dunyoda ta'lim nazariyasi va amaliyoti: Xalqaro ilmiy konferensiya materiallari (Sankt-Peterburg, 2012-yil fevral). - SPb.: Renome, 2012 [Elektron resurs]. - Kirish rejimi: <http://www.moluch.ru/conf/ped/archive/21/1870/>
3. Ta'limdagi innovatsiyalar. VII Butunrossiya masofaviy avgust ilmiy-amaliy konferensiyasi ishtirokchilarining taqdimotlari // Eidos. - 2005-yil 10-sentabr [Elektron resurs]. - Kirish rejimi: <http://eidos.ru/journal/2005/0910-26.htm>
4. Kadzhaspirova G. M. Pedagogik lug'at: Oliy va o'rta pedagogik ta'lim muassasalari talabalari uchun / G. M. Kadzhaspirova, A. Yu. Kadzhaspirov. - 2-nashr, qayta nashr etilgan. - Moskva: "Akademiya" nashriyot markazi, 2005. - 175-bet
5. Nazmutdinov V. Ya. Shaxsiy ta'lim tizimida boshqaruv faoliyati va boshqaruv / V. Ya. Nazmutdinov, I. F. Yarullin. - Qozon: TRI "Maktab", 2013.

6. 2010-yil 4-fevraldagi “Bizning yangi maktabimiz” milliy ta’lim tashabbusi [Elektron resurs]. – Kirish rejimi: <http://xn--80abucjiibhv9a.xn--1ai/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%BD%D1%82%D1%8B/1450>
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 06.07.2022 yildagi PF-165-son. [2022-2026-yillarda O‘zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida](#)
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son. [O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida](#)
9. Zamonaviy pedagogika lug‘ati / Comp. E.S. Rapatsevich. - Mn.: Sovremennoe slovo, 2001. - P. 928.
10. Xutorskoy A.V. Pedagogik innovatsiya - ta’lim dastagi // Eidos. - 2005-yil 10-sentabr [Elektron resurs]. - Kirish rejimi: <http://eidos.ru/journal/2005/0910-19.htm>
11. Tsyganenko I.I. Uzluksiz ta’lim sharoitida mehnat bozori uchun innovatsion kadrlarni tayyorlash // Zamonaviy ta’lim muassasasining innovatsion faoliyatini boshqarish: Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari (Nijniy Tagil, 20-21 yanvar, 2012-yil) [Elektron resurs]. - Kirish rejimi: http://arbir.ru/articles/a_2997.htm